

REMISSYTTRANDE

2008-08-25

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27)

Diarienummer U2008/2521/G

Sammanfattning

Svenska Bankföreningen, Fondbolagens Förening och Svenska Fondhandlareföreningen (nedan kallade föreningarna) välkomnar förslaget i betänkandet att privatekonomi ska ingå i gymnasieutbildningen. Föreningarna anser däremot att utvecklingen i samhället - där det finns en förväntan att den enskilde individen ska ta ett allt större eget ansvar för sin ekonomi samtidigt som finansiella produkter och tjänster blir alltmer komplexa – talar för att undervisningen bör bedrivas i form av ett eget obligatoriskt ämne.

Ur ett rättviseperspektiv är det viktigt att alla individer ges samma möjligheter och förutsättningar för att kunna fatta viktiga finansiella beslut. Alla individer kommer under sin livstid att stå inför många och ofta svåra ekonomiska val; när de tar studielån, tar lån för att köpa hus, investerar på börser, tecknar en försäkring och/eller planerar för pensionen etc. Det är därför viktigt att samtliga elever får samma grundläggande kunskaper i privatekonomi oavsett vilken utbildning de väljer och vilken hjälp de kan få hemifrån. För att uppnå detta behövs en ordentlig utbildningsinsats redan i gymnasieskolan. Att införa privatekonomi som ett eget skolämne på gymnasieskolan är en nödvändighet för att medvetandegöra den enskildes roll i det finansiella systemet.

Ekonomiska beslut kräver kunskap

Sedan 90-talet har det förts diskussioner om vikten av att förbättra allmänhetens kunskap om finansiella tjänster. Redan 1999 efterlyste Konsumentpolitiska kommittén ett samlat grepp för att göra den finansiella sektorn begriplig för alla och föreslog att privatekonomi skulle bli ett skolämne. Sedan dess har den ena rapporten efter den andra kommit till samma slutsats. Men inget har hänt annat än att den finansiella sektorn har blivit alltmer obegriplig för alltfler.

Det finns en allt större förväntan från samhällets sida att den enskilde individen ska ta ansvar för den egna ekonomin. Den gemensamma välfärden hänger på att var och en så långt det är möjligt står på egna ben ekonomiskt. Detta förutsätter i sin tur medvetna beslut hos varje enskild individ.

H:\Privatekonomi\REMISSYTTRANDE gymnasieutredningen.doc

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro	Plusgiro
Box 7603 SE-103 94 STOCKHOLM www.bankforeningen.se	Regeringsgatan 38	08-453 44 00	08-796 93 95	700-1779	505-8

Samtidigt har utbudet av finansiella produkter och tjänster blivit alltmer komplext. På grund av brist på finansiell kunskap kanske man inte alltid väljer de produkter som är bäst lämpade för det egna behovet. Det är därför oerhört viktigt att alla får en grundläggande finansiell utbildning. Det gör konsumenterna medvetna om vilka finansiella risker och möjligheter som finns och gör att de kan fatta väl underbyggda beslut om användningen av finansiella produkter.

Redan som ung ställs man inför svåra privatekonomiska val som kräver kunskap och där felaktigt agerande kan få allvarliga konsekvenser. Unga är till exempel hårt uppvaktade av olika mobiloperatörer och de lockas av SMS-lån. Skolan är därför den viktigaste kanalen för att nå ut till alla elever för att de ska stå bättre rustade inför alla de ekonomiska beslut som de kommer att tvingas ta. Genom att redan i skolan lära eleverna att ta hand om sin privatekonomi minimeras risken för felbeslut eller ickebeslut.

Överskuldssättning hos ungdomar är ett ökande problem

Allt fler och allt yngre personer hamnar i Kronofogdens register. Antalet inkomna ansökningar om betalningsförelägganden som avser ungdomar i åldersgruppen 18-25 år uppgick år 2007 till knappt 130 000, vilket är en ökning med 18,4 procent jämfört med år 2006. Ungdomar mellan 18 och 25 år har också fler betalningsförelägganden (142 per 1 000 personer) än befolkningen i stort (120 per 1 000 personer). De ungdomar som finns registrerade hos Kronofogden för indrivning av skulder har i genomsnitt 4,6 skuldposter med ett snitt belopp på 4 200 kronor.

Betalningsanmärkning kan få förödande konsekvenser för speciellt unga människor. De kan få sin ekonomi raserad för lång tid framöver, på grund av ett enda mobiltelefoninköp. Betalningsanmärkning gör det svårt att hyra bostad, skaffa olika abonnemang, ansöka om lån med mera.

Även Kronofogdens och Konsumentverkets publicerade rapport "Överskuldssättning och ekonomiska problem bland ungdomar (KFM Rapport 2008:3)" beskriver en rad problem som gör att många ungdomar löper stor risk att förr eller senare få allvarliga ekonomiska problem.

- Kunskaper och insikter i privatekonomi är genomgående bristfälliga vilket ställer till problem särskilt för ungdomar som saknar möjligheter att få stöd/hjälp från föräldrar, släkt eller vänner.
- En majoritet av ungdomarna upplever skolans undervisning i privatekonomi som bristfällig eller mycket bristfällig.
- Konsumtion av varor och tjänster blir alltmer komplicerad med avbetalningslösningar, abonnemangsavtal, tilläggstjänster, etc. Köp- och avtalsvillkor blir därför alltmer svåröverskådliga vilket ställer till problem för ungdomar som saknar tillräckliga ekonomiska kunskaper och/eller har få personer att vända sig till för råd och stöd.
- Marknadsföring och reklam ger allt oftare otillräcklig, svåröverskådlig eller till och med felaktig information om de totala kostnaderna vid ett köp. Undersökningar har visat att ungdomar är särskilt påverkbara för reklambudskap och är därför särskilt utsatta när budskapen innehåller bristfällig eller felaktig information.

Gymnasieutredningens förslag

I betänkandet, SOU 2008:27 Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola, redovisar utredningen ett omfattande underlag och föreslår en delvis ny struktur för gymnasieskolan, såväl

för skolans yrkesutbildningar som för de högskoleförberedande programmen.

Enligt utredningen bör befintlig skollag och läroplan inte ändras, men kursplanerna för de gymnasiegemensamma ämnena (idag gymnasieskolans "kärnämnen") förslås ändras och förtydligas med avseende på innehåll och mål.

Utredaren är också kritisk till floran av lokala valbara kurser, varav många bara finns på någon eller några skolor i landet. Här förordas en tydlig uppstramning av det framtida kursutbudet. Bland annat föreslås att Skolverket ska testa behovet av kurser och kvalitetssäkra det utbud som erbjuds.

Gymnasieutredningens skriver bland annat i sitt betänkande att "Gymnasieskolans uppdrag att förbereda eleven för ett aktivt samhällsliv gäller för samtliga studievägar". Undervisningen ska enligt läroplanen förbereda eleverna för vuxenlivet, bland annat genom att "förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver".

Privatekonomi berörs endast på ett ställe i utredningen (sidan 357) där utredaren anser att privatekonomi ska ingå i samhällskunskapen - 50 poängkurs för elever som valt en yrkesverksam linje eller 100 poängkurs för dem som valt högskoleförberedande linjer. Utredarens uppfattning är att samhällskunskapen tydligare ska fokusera på dagens svenska samhälle och att privatekonomi ska ingå som ett av fyra delämnen i kursen. De tre andra är; det demokratiska systemet, samhällsekonomi och samhällsliga institutioner.

Betänkandet öppnar därmed för att ämnet privatekonomi ska få en mer markerad plats i den obligatoriska undervisningen, det vill säga ett bättre läge än nuvarande om än i fortsatt konkurrens om tid och utrymme med flera tunga samhällsfrågor.

När det gäller att närmare definiera innehåll och mål för undervisningen i privatekonomi finns det redan bra underlag att tillgå. Inom ramen för en tidigare beredning efter gymnasieutredningen GY-07 tog Skolverket fram ett komplett förslag till kursplan för ämnet privatekonomi och vardagsjuridik (Kurs: PEJU, 100 poäng). Även om GY-07 inte förverkligades finns tydliga beskrivningar av inriktning och mål i ämnet, kriterier för betygssättning etc. Detta utgör en god grund för fortsatt arbete.

För närvarande är privatekonomi, som sammanhållet ämne, inte ett obligatoriskt inslag i undervisningen. Beroende på elevernas individuella val och lärarnas intressen och ambitioner kan undervisningen i vardagsekonomiska frågor variera. Undervisningen kan omfatta allt ifrån sammanhållna, valbara kurser till enstaka moment i kombination med andra ämnen eller i värsta fall innebära ingen undervisning alls.

Föreningarnas synpunkter och förslag

Föreningarnas synpunkter berör endast en mindre del av utredningen, främst avsnitten där kursplanernas inriktning och innehåll diskuteras.

Föreningarna anser att utredningens förslag är ett steg i rätt riktning men med det uppdrag som

gymnasieskolan får kunde man ha förväntat sig att den lagt större vikt på området privatekonomi.

Föreningarna anser, i likhet med en rad andra privata och offentliga aktörer, att ämnet privatekonomi absolut utgör ett av de områden där eleverna behöver grundläggande kunskaper och färdigheter. Undervisningen är viktig för att förbereda eleverna för ett aktivt och ansvarsfullt deltagande i samhället och för att motverka utanförskap i olika former. Ur ett rättviseperspektiv bör alla elever få likvärdig undervisning och samma möjligheter att fatta bra beslut om sin privatekonomi.

Föreningarna är dock övertygade om att resultatet av utbildningsinsatsen blir mest effektiv om alla delarna inom privatekonomi hålls ihop och att det blir en obligatorisk och sammanhållen del i gymnasieutbildningen. Alla elever ska få samma grundläggande kunskaper oavsett vilken utbildning de väljer och vilken hjälp de kan få hemifrån.

Privatekonomi innefattar många delar såsom sparande, lån, boende, vardagsekonomi, skatter, allmänna pensionssystemet, tjänstepension, konsekvenserna av att vara gift eller sambo. Det är ett tvärvetenskapligt ämne och föreningarna anser att ungdomarna får ut mycket mer av undervisningen om de får möjlighet att se helheten och hur de olika delarna samverkar med varandra. Om privatekonomi splittras upp på flera olika ämnen och får alltför liten vikt är det en uppenbar risk att det blir godtyckligt hur djupt den enskilde läraren går in i ämnet. Det är svårt att få rätt förståelse för privatekonomi om delarna inte redan i lärarutbildningen och undervisningsmaterialet hålls samman.

EU-kommissionen

Även EU-kommissionen förespråkar att finansiell utbildning införs i skolutbildningen. I december 2007 utfärdade kommissionen ett meddelande där kommissionen beskriver hur den ser på finansiell utbildning. Flera initiativ på området tillkännagavs; de skriver bland annat att "effektiv finansiell utbildning handlar inte så mycket om att bygga kunskap som att lära barnen att ha rätt inställning och rätt finansiellt beteende".

För att göra det lättare att införa finansiell förståelse i läroplanen stöder kommissionen utvecklandet av ett nytt Internetbaserat verktyg som lärarna kan välja att använda för att få tillgång till färdigt och skraddarsytt material för medlemsstaternas olika behov. Även kommissionens inställning till och ambition avseende finansiell utbildning i skolan talar med styrka för att privatekonomi införs som ett obligatoriskt eget ämne.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

Ulla Lundquist

FONDBOLAGENS FÖRENING

Pia Nilsson

SVENSKA FONDHANDLAREFÖRENINGEN

Kerstin Hermansson